

Sveučilište u Zagrebu
Pravni fakultet
Jean Monnet katedra za europsko javno pravo

PRIVREMENA SUDSKA ZAŠTITA U SVJETLU NAČELA DJELOTVORNE SUDSKE
ZAŠTITE U PRAVU EU

- diplomski rad -

Vedran Barišić

Mentor: prof. dr. sc. Tamara Čapeta

Zagreb, lipanj 2011.

1. UVOD.....	1
2. NAČELA DJELOTVORNOSTI I JEDNAKOSTI SUDSKE ZAŠTITE PRAVA EU ...	2
2.1. NAČELO JEDNAKOSTI	4
2.2. NAČELO DJELOTVORNOSTI.....	4
3. PRIVREMENA SUDSKA ZAŠTITA PRED EUROPSKIM SUDOM	6
4. PRIVREMENA SUDSKA ZAŠTITA PRAVA EU PRED NACIONALNIM SUDOVIMA	7
4.1. PREDMET FACTORTAME.....	7
4.1.1. ČINJENICE PREDMETA.....	8
4.1.2. POSTUPAK PRED NACIONALNIM SUDOVIMA	9
4.1.2.1. POSTUPAK PRED HIGH COURT	9
4.1.2.2. POSTUPAK PRED COURT OF APPEAL	9
4.1.2.3. POSTUPAK PRED HOUSE OF LORDS	10
4.1.3. PRESUMPCIJA VALJANOSTI.....	11
4.1.4.1. SVRHA I POTREBA ZA PRIVREMENOM SUDSKOM ZAŠTITOM PRAVA EU.....	13
4.1.4.1.2. DJELOTVORNOST PRETHODNOG POSTUPKA	13
4.1.5. PRESUDA EUROPSKOG SUDA	14
4.2. PREDMETI ZUCKERFABRIK, ATLANTA I PORT	16
4.2.1. COMMISSION VS GERMANY – PRETHODNICA PREDMETA ZUCKERFABRIK.....	16
4.2.2. PREDMET ZUCKERFABRIK.....	17
4.2.2.1. ČINJENICE PREDMETA.....	18
4.2.2.2. STAV EUROPSKE KOMISIJE.....	18
4.2.2.3. PRVO PITANJE NACIONALNOG SUDA EUROPSKOM SUDU....	19
4.2.2.4. DRUGO PITANJE NACIONALNOG SUDA EUROPSKOM SUDU I UVJETI ZA DODJELU PRIVREMENE MJERE.....	20
4.2.2.4.1 POTREBA ZA POKRETANJEM PRETHODNOG POSTUPKA U POSTUPKU ZA DODJELU PRIVREMENE MJERE.....	21

4.2.2.4.2. OZBILJNA SUMNJA U VALJANOST MJERE EU	24
4.2.2.4.3. HITNOST UZROKOVANA PRIJETNJOM OZBILJNE I NEPOPRAVLJIVE ŠTETE ZA TUŽITELJA	24
4.2.2.4.4. INTERESI UNIJE PRI PRUŽANJU PRIVREMENE SUDSKE ZAŠTITE	25
4.2.2.5. POSLJEDICE PRESUDE EUROPSKOG SUDA KOJOM POTVRĐUJE VALJANOST AKTA EU	26
4.2.3. PREDMET ATLANTA I DODJELA POZITIVNE PRIVREMENE MJERE	26
4.2.4. PREDMET PORT I GRANICA POZITIVNE MJERE	28
5. POSLJEDICE PRESUDA FACTORTAME, ZUCKERFABRIK, ATLANTA I PORT NA SUSTAV PRIVREMENE SUDSKE ZAŠTITE U DRŽAVAMA ČLANICAMA	29
6. PRIVREMENA SUDSKA ZAŠTITA U PODRUČJU TELEVIZIJSKOG EMITIRANJA	31
6.1. DIREKTIVA 2010/13.....	31
6.2. ELMC PREDMET 2010/2011. GODINE.....	32
6.2.1. ČINJENICE PREDMETA.....	32
6.2.2. POSTUPAK ZAŠTITE NACIONALNIH STROŽIH ILI DETALJNIJIH PRAVILA IZ ČLANKA 4 (2)-(5) DIREKTIVE.....	33
6.2.3. OVLASTI MANDULINIJSKOG SUDA ZA DODJELOM PRIVREMENE MJERE	34
6.2.4. POJEDINAC U POSTUPKU IZ ČLANKA 4 (2)-(5) DIREKTIVE	35
6.2.5. MOGUĆNOST ZABRANE RETRANSMISIJE TELEVIZIJSKOG PROGRAMA.....	35
6.2.6. ULOGA I VAŽNOST EUROPSKE KOMISIJE U POSTUPKU IZ ČLANKA 4 (2)-(5) DIREKTIVE.....	36
6.2.7. KUMULATIVAN EFEKT PRIVREMENE MJERE	37
7. ZAKLJUČAK.....	37
8. LITERATURA.....	39

1. UVOD

Sudjelovanjem i pobjedom na ovogodišnjem «European Law Moot Court Competition» zajedno sa timom¹ susreo sam se s brojnim aktualnim pitanjima iz područja prava EU. Predmet koji je prvenstveno obuhvaćao materiju medijskog prava, sadržavao je pitanja temeljnih sloboda i temeljnih prava, načela proporcionalnost, prijevernog zaobilaženja prava te privremenih mjera. Posebno interesantna bila je problematika privremene sudske zaštite prava EU pred nacionalnim sudovima. Procesna pravila privremene zaštite prava EU pred nacionalnim sudovima razvila su se prvenstveno kroz sudsku praksu Europskog suda pravde (u nastavku: Europski sud). Sud je ta pravila za nacionalne sudove izveo prije svega iz prakse koju sam primjenjuje kada odlučuje od pružanju privremene zaštite.

Europski sud svojom praksom postavio je samo osnovna načela koja nacionalni sudovi moraju primjenjivati kada odlučuju o pružanju privremene zaštite prava EU. Veći dio postupka pred nacionalnim sudovima i dalje je uređen domaćim procesnim pravila. Radi toga, od osobite su važnosti za jedinstvenu primjenu prava EU, načela djelotvornosti i jednakosti.

U prvom dijelu rada bavio sam se načelima djelotvornosti i jednakosti koja su iznimno važna i dolaze do izražaja kada nacionalni sud odlučuje o dodjeli privremene mjere.

Razvoj prakse Europskog suda iz područja privremenih mjera pred nacionalnim sudovima počinje se razvijati predmetom *Factortame*² u kojem se pojavilo pitanje zaštite vjerojatnog, ali još neutvrđenog prava.

Nakon predmeta *Factortame*³, pravila privremene sudske zaštite pred nacionalnim sudovima koja se i danas primjenjuju Europski sud postavio je u predmetima *Zuckerfabrik*⁴, *Atlanta*⁵ i *Port*⁶.

---

¹ ELMC tim Pravnog fakulteta u Zagrebu 2010/2011. godine činili su: Ana Bobić, Ivana Kordić, Branka Marušić, Vanda Jakir, Ivan Zrinjski i Vedran Barišić. Trener tima bio je Filip Kuhta.

² Predmet C-213/89 The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd and others, (1990) ECR I-02433.

U drugom dijelu rada raspravlja se o posljedicama presuda *Factortame*⁷, *Zuckerfabrik*⁸, *Atlanta*⁹ i *Port*¹⁰ na procesna pravila u državama članicama. Osim toga, drugi dio rada sadrži pitanja privremene sudske zaštite prava EU pred nacionalnim sudovima i to u području televizijskog emitiranja.

2. NAČELA DJELOTVORNOSTI I JEDNAKOSTI SUDSKE ZAŠTITE PRAVA EU

Svojom poznatom presudom *Van Gend en Loos*¹¹, Europski sud pravde utvrdio je da «Zajednica predstavlja novi pravni poredak», te da «neovisno o zakonodavstvu država članica, pravo Zajednice ne samo da propisuje obveze pojedinaca, već je zamišljeno i da im dodjeljuje prava koja su postala dijelom njihovog pravnog nasljeđa». Utvrdivši postojanje prava pojedinaca koja proizlaze iz prava EU, u istoj presudi, Europski sud postavio je temelj doktrine izravnog učinka.

Da bi odredba EU prava dodijelila prava s izravnim učinkom pojedincima koja nacionalni sudovi moraju štiti, ona mora biti jasna i precizna, bezuvjetna, ne smije zahtijevati posebne implementacijske mjere te ne smije davati stupanj diskrecije tijelu koje je primjenjuje. Kako bi se pružila zaštita pravima s izravnim učinkom, te izbjegao rizik neujednačene primjene prava EU u svim državama članicama, Europski sud u presudi *Simmenthal*¹² zaključuje, da nacionalni sudovi moraju sami izuzeti iz primjene svaku odredbu nacionalnog prava koja bi bila u suprotnosti s pravom Unije.

---

³ Predmet C-213/89 *Factortame* (n.2).

⁴ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik Süderdithmarschen AG v Hauptzollamt Itzehoe and Zuckerfabrik Soest GmbH v Hauptzollamt Paderborn*, (1991) ECR I-415.

⁵ Predmet C-465/93 *Atlanta Fruchthandelsgesellschaft mbH and others v Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, (1995) ECR I-3761.

⁶ Predmet C-68/95 *T. Port GmbH & Co. KG v Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung*, (1996) ECR I-06065.

⁷ Predmet C-213/89 *Factortame* (n.2).

⁸ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.4).

⁹ Predmet C-465/93 *Atlanta* (n.5).

¹⁰ Predmet C-68/95 *Port* (n.6).

¹¹ Predmet 26/62 *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration*, (1963) ECR 1.

¹² Predmet 106/77 *Simmenthal II*, (1978) ECR 62.9

Pošto EU norma dodijeli pojedincima pravo, pitanje koje se postavlja jest - na koji način to pravo ostvariti? Odnosno, koji postupak primijeniti kada sam akt EU ne propisuje proceduralna pravila za ostvarenje i zaštitu materijalnih prava sadržanih u tom aktu?

Ova pitanja od posebnog su značenja pri ostvarivanju privremene sudske zaštite u postupcima kada (ne)postojanje prava pojedinca još nije utvrđeno konačnom sudskom presudom, kao što je to bio slučaj u predmetu *Factortame*¹³.

Akti EU prava, kao što su, primjerice, uredbe i direktive, u rijetkim slučajevima uređuju postupak ostvarenje prava i obveza koja propisuju, već se oslanjaju na procesna pravila država članica.

Ali, postoje i primjeri u kojima je na razini EU postignuta harmonizacija procesnih pravila¹⁴, kao što je to u područjima telekomunikacija, javne nabave ili prava konkurencije¹⁵.

Također, praksom Europskog suda postavljeni su minimalni procesni standardi pri ostvarivanju privremene sudske zaštite pred nacionalnim sudovima država članica. Sudskom praksom Europskog suda stvorene su obveze za države članice da svoja postojeća procesna pravila koja nisu u skladu s onima važećima za EU, izmijene ili ne primijene¹⁶.

Unatoč primjerima procesne harmonizacije, postupci za ostvarivanje prava i obveza koja proizlaze iz prava EU u velikom su dijelu ipak uređeni nacionalnim propisima.

Europski sud je predmetu *Rewe*¹⁷ uspostavio načelo procesne autonomije država članica. Kako bi pojedinci mogli ostvariti i zaštititi svoja prava koja im daje pravo EU u okolnostima kada procesna pravila nisu uređena na razini

---

¹³ Predmet C-213/89 *Factortame* (n.2).

¹⁴ Uredba Vijeća br. 1766/92 od 30.6.1992., OJ L 181 str. 23-39, Direktiva Vijeća br. 89/665 od 30.12.1989., OJ L 395 str. 33-35.

¹⁵ Uredba Vijeća br. 659/1999 od 22.3.1999., OJ L 83 str. 1-9.

¹⁶ Accetto M i Zleptnig S., *The Principle of Effectiveness: Rethinking Its Role in Community Law*, *European Public Law*, Volume II, Issue 3, str. 399.

¹⁷ Predmet C-33/76 *Rewe Zentralfinanz v Landwirtschaftskammer Fur das Saarland*, (1976) ECR 1989.

Unije, države članice imaju obvezu propisati detaljna proceduralna pravila za zaštitu tih prava¹⁸. U tome države članice nisu u potpunosti slobodne.

Postupak za ostvarivanje prava EU ne smije biti manje povoljan od onoga koji bi se primijenio u sličnim domaćim postupcima (načelo jednakosti) te ne smije faktično onemogućiti ili učiniti pretjerano teškim ostvarivanje prava Europske unije (načelo djelotvornosti)¹⁹.

2.1. NAČELO JEDNAKOSTI

Načelo jednakosti zahtijeva jednaku primjenu nacionalnih procesnih pravila kada se radi o povredi EU prava, kao i kada se radi o povredi nacionalnog prava, sve dok se povod i svrha za postupkom temelje na sličnim okolnostima.²⁰ Ocjenu o tome, udovoljava li postupak zahtjevima načela jednakosti, Europski sud prepušta nacionalnim sudovima²¹.

Pri odlučivanju, je li postupak za zaštitu domaćih prava jednak onome za zaštitu EU prava, nacionalni sud ima zadaću na objektivan način uzeti u obzir ulogu procesnih pravila u postupku, provedbu postupka te posebne značajke tih pravila.²² Unatoč jasnim uputama koje je Europski sud dao nacionalnim sudovima, koji puta i sam Europski sud ispituje je li načelo jednakosti ispunjeno u konkretnom slučaju²³.

2.2. NAČELO DJELOTVORNOSTI

Pravni sustavi država članica sastoje se od koherentnog sustava materijalnih i procesnih pravnih pravila. Nakon što dodijeli pojedincima materijalno pravo,

---

¹⁸ Predmet C-312/93 Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS v Belgian State, (1995) ECR I-04599.

¹⁹ Predmet C-568/08 Combinatie Spijker Infrabouw-De Jonge Konstruktie and Others v Provincie Drenthe, (2010) ECR 0000, paragraf 91.

²⁰ Predmet C-326/96 B.S. Levez v T.H. Jennings (Harlow Pools) Ltd, (1998) ECR I-7835, paragraf 41.

²¹ Predmet C-63/08 Virginie Pontin v T-Comalux SA, (2009) ECR I-10467, paragraf 45.

²² Pontin (n.21), paragraph 46 presude.

²³ Predmet C-118/08 Transportes Urbanos y Servicios Generales SAL v Administración del Estado, (2010) ECR 000, paragraf 35.

nacionalni zakonodavac u pravilu odmah uređuje postupak za njihovo ostvarivanje i zaštitu.

Kako se materijalna prava koja izviru iz prava EU u većini slučajeva ostvaruju i štite kroz domaći postupak, načelo djelotvornosti ima značajnu ulogu u funkcioniranju pravnog sustava Unije. Pri implementaciji EU prava, države članice se vrlo često nalaze u situaciji kada je potrebno balansirati između lojalnosti prema Uniji i nacionalnih interesa²⁴.

Načelo djelotvornosti služi kao osiguranje da će se pravo EU primjenjivati na koherentan način u državama članicama, te da će se time pružiti svim građanima Unije jednaka zaštita prava i obaveza koja proizlaze iz prava EU²⁵.

Zahtjev za djelotvornošću EU zakonodavstva propisan je člankom 47 Povelje temeljnih prava EU koji jamči djelotvorno pravno sredstvo svakome čija su prava i slobode garantirana pravom Unije povrijeđena. Općeniti zahtjev za primjenom načela djelotvornosti može se pronaći u članku 4 Ugovora o Europskoj uniji (UEU), koji obvezuje države članice na poduzimanje nužnih mjera radi ispunjenja obaveza koje proizlaze iz Ugovora ili akata institucija Unije. Ova odredba o načelu djelotvornosti po prvi puta izričito je našla mjesto tek u Lisabonskom ugovoru. Također, u predmetu *Johnston*²⁶, Europski sud priznao je načelu djelotvornosti status općeg načela prava.

Pri provedbi EU prava nacionalno tijelo koje ima zadaću implementirati ili pružiti pravnu zaštitu, mora kumulativno uzeti u obzir načela jednakosti i djelotvornosti kako bi prava pojedinaca uživala jednaku kvalitetu zaštite u svim državama članicama.

---

²⁴ Accetto M. i Zleptnig S., *The Principle of Effectiveness: Rethinking Its Role in Community Law*, *European Public Law*, Volume II, Issue 3, str. 382.

²⁵ Accetto M. i Zleptnig S., *The Principle of Effectiveness: Rethinking Its Role in Community Law*, *European Public Law*, Volume II, Issue 3, str. 380.

²⁶ Predmet 222/84 *Marguerite Johnston v Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary*, (1986) ECR 01651, paragraf 18.

3. PRIVREMENA SUDSKA ZAŠTITA PRED EUROPSKIM SUDOM

Postojanje sudske kontrole pravne valjanosti akata jedno je od glavnih obilježja zajednica koje se temelje na vladavini prava.

Unutar EU zadaću sudske kontrole zakonitosti nacionalnih akata imaju prvenstveno nacionalni sudovi, ali tu ovlast ima i Europski sud u infrakcijskom postupku iz članka 258 Ugovora o funkcioniranju Europske unije (u nastavku: UFEU).

Zakovitost EU akata obavlja prvenstveno Europski sud. Članak 258 UFEU predviđa kontrolu Europskog suda nad odredbama nacionalnog prava, dok prema članku 263, te posredno prema članku 267 UFEU Sud provodi nadzor nad usklađenosti sekundarnog EU zakonodavstva s Ugovorom. U oba slučaja Europski sud može privremeno suspendirati sporni akt, što je predviđeno člankom 278 UFEU, odnosno dodijeliti privremenu mjeru, što je propisano člankom 279 UFEU.

Praksa Europskog suda pri dodjeli privremenih mjera u postupcima iz članka 278 i 279 UFEU od iznimne je važnosti za nacionalne sudove kada oni dodjeljuju privremenu zaštitu prava koja izvire iz prava EU. Europski sud u predmetima *Zuckerfabrik*²⁷, *Atlanta*²⁸ i *Port*²⁹ analognom je primjenom svoje prakse iz članaka 278 i 279 UFEU stvorio koherentan sustav pravila privremene pravne zaštite i pred sudovima država članica.

Tako je u predmetu *Zuckerfabrik*³⁰ Sud stavio naglasak na postojanje hitnosti za privremenom suspenzijom akta kako bi se spriječila ozbiljna i nepopravljiva šteta za stranku prije donošenja konačne odluke u sporu.

Kriterij hitnosti, osim nacionalnih sudova, uzima u obzir i sam Europski sud kada odlučuje o pružanju privremene zaštite. Unatoč tome što je uzeo u obzir vlastitu praksu pri dodjeli privremenih mjera, Sud je dodatnim kriterijima koje

---

²⁷ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.4).

²⁸ Predmet C-465/93 *Atlanta* (n.5).

²⁹ Predmet C-68/95 *Port* (n.6).

³⁰ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.4).

nacionalni sud mora uzeti u obzir pri svojoj odluci, poštio sustav privremene zaštite prava EU u državama članicama.

Privremenu sudsku zaštitu pojedinci ne mogu tražiti neposredno od Europskog suda, osim u postupku iz članka 263 UFEU, već od nacionalnih sudova. Također, postupak za prethodnu odluku koji se vodi po članku 267 UFEU daje ovlasti Europskom sudu da tumači odnosno ocjenjuje pravnu valjanost prava EU, ali ne i da dodijeli privremenu mjeru.³¹

4. PRIVREMENA SUDSKA ZAŠTITA PRAVA EU PRED NACIONALNIM SUDOVIMA

4.1. PREDMET FACTORTAME

U predmetu *Factortame*³² po prvi puta se pred Europskim sudom pojavilo pitanje i problematika privremene sudske zaštite još neutvrđenih prava pojedinaca, a koja izviru iz prava EU. Kao što je već rečeno, nacionalni sudovi imaju zadaću pružiti zaštitu EU prava u skladu s načelima djelotvornosti i jednakosti kako bi prava koja daje i garantira Unija, bila zaštićena i ostvarena na jednak način u svim državama članicama. Oba načela primjenjuju se bez sumnje kada je riječ o pravima koja nisu sporna za stranke. Pitanje koje se pojavilo u *Factortame*-u jest vežu li oba načela nacionalne sudove pri zaštiti spornih, još neutvrđenih prava? Odnosno trebaju li nacionalni sudovi voditi računa o načelima djelotvornosti i jednakosti kada pružaju privremenu zaštitu EU prava?

Engleski sud odgovor na pitanje mogao je pronaći u predmetu *Salgoil*³³ prema kojem sudovi imaju obvezu pružiti izravnu zaštitu povrijeđenom EU pravu. Također, predmet *Simmenthal*³⁴ mogao je isto poslužiti kao odgovor u dijelu kada Sud obvezuje nacionalne sudove na pružanje potpune zaštite

³¹ Vidi predmet C-186/01 R Alexander Dory v Bundesrepublik Deutschland, (2001) ECR I-07823, paragraf 8.

³² Predmet C-213/89 Factortame (n.2).

³³ Predmet 13/68 SpA Salgoil v Italian Ministry of Foreign Trade, Rome, ECR 00453, str. 462.

³⁴ Predmet 106/77 Simmenthal II (n.12).

subjektivnih prava tako što će izuzeti iz primjene svaku odredbu nacionalnog prava koja bi mogla biti u suprotnosti s EU pravom. Kako oba predmeta govore o pravu koje je utvrđeno, odnosno nije sporno³⁵, britanski sud nije bio siguran da li to isto vrijedi i za prava koja su sporna, a kojima je potrebno pružiti privremenu zaštitu do konačne odluke o glavnoj stvari, budući da postoji *prima facie* slučaj.

4.1.1. ČINJENICE PREDMETA

Postupak pred britanskim sudom pokrenulo je 95 vlasnika brodova španjolskog državljanstva koji su bili registrirani te vijorili britansku zastavu. Vlasnici su brodove upisali u registar trgovačkih brodova prema engleskom Zakonu iz 1894. godine (u nastavku: Zakon)³⁶. Zakon se u međuvremenu promijenio te postavio nove kriterije koje vlasnici brodova moraju ispuniti kako bi mogli vijoriti britansku zastavu. Tako su novim Zakonom bili propisani stroži kriteriji vezani uz nacionalnost te prebivalište osoba koje koriste brodove za trgovačku djelatnost. Zbog toga, španjolski vlasnici brodova više nisu mogli sudjelovati u raspodjeli britanske kvote za izlov ribe, budući da se prema novom Zakonu nisu mogli upisati u registar trgovačkih brodova.

Vlasnici su podnijeli tužbu pred engleskim sudom tvrdeći, da su uvjeti diskriminatorni te protivni slobodi poslovnog nastana te slobodi kretanja kapitala. Također, tužitelji su postavili zahtjev da sud do konačne odluke o glavnoj stvari dodijeli privremenu mjeru koja bi suspendirala primjenu spornih odredaba Zakona. Naime, tvrdili su, ako se sporne odrede Zakona privremeno ne suspendiraju, vlasnici će pretrpjeti veliku financijsku štetu, čekajući u prosjeku dvije godine odgovor na prethodno pitanje Europskom sudu o interpretaciji prava EU.

---

³⁵ U predmetu *Salgoil* Sud govori o interesima koje je potrebno štiti, a u predmetu *Simmenthal* o subjektivnim pravima.

³⁶ Merchant Shipping Act 1894.

4.1.2. POSTUPAK PRED NACIONALNIM SUDOVIMA

4.1.2.1. POSTUPAK PRED HIGH COURT

High Court je uvažio zahtjev tužitelja te im pružio privremenu zaštitu, suspendirajući Zakon. Tijekom postupka jedan od sudaca naglasio je važnost presude *Simmenthal*³⁷ te da u slučaju konflikta nacionalnog i prava EU, prednost treba dati pravu EU. Za *High Court* ključni problem zapravo nije bilo pitanje nadređenosti EU prava nad engleskim, budući da pravo vlasnika brodova još nije bilo utvrđeno presudom, nego je bilo tek vjerojatno, već je posrijedi bilo pitanje - koje pravo daje ovlast britanskom sudu da dodijeli privremenu mjeru kada se radi o suspenziji akta Parlamenta. Naime u Engleskoj, sudovi nisu mogli dodijeliti privremenu mjeru protiv države.

4.1.2.2. POSTUPAK PRED COURT OF APPEAL

The Court of Appeal poništio je odluku *High Court*-a o dodjeli privremene mjere. Kao razlog neprihvatanja presude nižeg suda, *Court of Appeal* naveo je presumpciju valjanosti, prema kojoj se zakon smatra valjanim sve dok se sudskom presudom ne dokaže suprotno.

Kako postupak o valjanosti Zakona još uvijek traje, britanski sud ne može dodijeliti privremenu zaštitu pravu koje je tek vjerojatno, jer ono još nije utvrđeno sudskom presudom kao postojeće. Pri svojoj odluci *Court of Appeal* uzeo je u obzir presudu *Granaria BV*³⁸ kojom je Europski sud utvrdio da se uredba smatra valjanom sve dok nadležan sud ne utvrdi suprotno.

Court of Appeal vrlo vjerojatno uzeo je spomenuto shvaćanje Europskog suda u obzir promatrajući ga izolirano, čak i pomalo izvan konteksta, a gubeći iz vida, da UFEU (tada UEZ) daje mogućnost Europskom sudu da dodijeli svaku potrebnu privremenu mjeru u postupku koji vodi.

---

³⁷ Predmet 106/77 *Simmenthal II* (n.12).

³⁸ Predmet C-101/78 *Granaria BV v. Hoofdproduktschap voor Akkerbouwproducten*, (1979) ECR 623, paragraf 4.

4.1.2.3. POSTUPAK PRED HOUSE OF LORDS

House of Lords složio se s odlukom *Court of Appeal*-a, no ipak nije bio spreman sam donijeti odluku bez pomoći Europskog suda, te mu je postavio prethodno pitanje.

Kada bi se slijedila logika britanskih sudova o nemogućnosti dodjele privremene sudske zaštite pravima koja još nisu u potpunosti utvrđena, ali za koja postoji vjerojatnost njihova postojanja *prima facie*, tužitelj bi bio taj koji bi morao sam snositi sav rizik do konačne sudske odluke o glavnoj stvari.

U konkretnom slučaju, španjolski vlasnici brodova imali bi dvije opcije. Mogli bi čekati u prosjeku dvije godine odgovor Europskog suda na prethodno pitanje te u tom slučaju snositi velike financijske gubitke, ili ne tražiti sudsku zaštitu i prodati brodove, budući da po izmijenjenom britanskom zakonu više ne mogu biti upisani u britanski registar brodova te vijoriti britansku zastavu.

Obje situacije bile bi u suprotnosti s načelom djelotvornosti, budući da se u *Factortame*-u³⁹ radi o pravima koja vjerojatno postoje (*prima facie*) te bi odluka suda o (ne)valjanosti Zakona bila zapravo deklaratorna, što bi značilo da je pravo vlasnika brodova zapravo postojalo sve od trenutka kada je ono prvi puta konzumirano.

Osim putem privremene sudske zaštite, interesi tužitelja mogli bi se zaštititi institutom naknade štete u slučaju da se sudskom presudom utvrdi njihov zahtjev kao osnovan. U trenutku kada je postavljen zahtjev za dodjelom privremene mjere, prema sudskoj praksi britanskih sudova, tužitelju ne bi bilo moguće ostvariti pravo na naknadu štete. Dakle, presuda koja bi potvrdila opravdanost zahtjeva izgubila bi svaki smisao, budući da vlasnici brodova ne bi mogli ostvariti pravo na naknadu štete koju su pretrpjeli radi nemogućnosti obavljanja aktivnosti do presude o glavnoj stvari.

---

³⁹ Predmet C-213/89 *Factortame* (n.2).

Djelotvorna pravna zaštita tužitelja u predmetu *Factortame*⁴⁰ mogla se ostvariti jedino pružanjem privremene sudske zaštite, dakle, suspenzijom spornog Zakona. Budući da pravo tužitelja vjerojatno postoji (*prima facie*), jedino privremena mjera može zaštititi prava i interese vlasnika te osigurati djelotvornost konačne presude u postupku o glavnoj stvari. U protivnom, cijeli postupak pred britanskim te kasnije pred Europskim sudom izgubio bi smisao, te bi se doveli u pitanje svrha i način izvršenja eventualne presude donesene u korist tužiteljevih zahtjeva. Osim toga, zakašnjela sudska zaštita stvorila bi štetu tužitelju, što bi bilo u suprotnosti s načelom da pravo na sudsku zaštitu ne smije stvoriti štetu stranci koja ima pravo⁴¹.

Dodatan argument u korist dodjele privremene mjere jest u tome, što odluka o interpretaciji prava Europskog suda u postupku za prethodnu odluku ima učinak od trenutka kada je akt stupio na snagu⁴². Takvo tumačenje pomiruje trenutak kada pravo nastane, te onaj kasniji, kada je pravo konačno utvrđeno sudskom odlukom.

Kako je odluka suda deklaratorne naravi, njena svrha je da potvrdi postojanje prava, a ne i da ga stvori. Pravo tužitelja koje ima *prima facie* obilježja već zapravo postoji, pa kako bi se ono očuvalo do konačne presude o glavnoj stvari, potrebno je pružiti privremenu sudsku zaštitu na početku postupka.

4.1.3. PRESUMPCIJA VALJANOSTI

Britanski sudovi kao argument protiv pružanja privremene zaštite, osim zakonske nemogućnosti dodjele privremene mjere protiv države, navode i presumpciju valjanosti zakona prema kojoj se niži pravni akt smatra valjanim u odnosu na viši sve dok se ne dokaže suprotno sudskom presudom.

---

⁴⁰ Predmet C-213/89 *Factortame* (n.2).

⁴¹ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Tesouro u predmetu C-213/89 *The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd and others*, (1990) ECR I-02433, točka 18 mišljenja.

⁴² Predmet C-826/79 *Amministrazione delle finanze dello Stato v Sas Mediterranea importazione, rappresentanze, esportazione, commercio (MIRECO)*, (1980) ECR 02559, paragraf 7. Isto potvrđuje Mišljenje nezavisnog odvjetnika Léger u predmetu C-453/00 *Kühne & Heitz NV v Produktschap voor Pluimvee en Eieren* (2004), ECR I-00837, paragraf 37.

Kao razlog nepružanja privremene zaštite, britanski sudovi uzeli su u obzir predmet *Granaria*⁴³, ali ne stavivši ga pravilno u kontekst UFEU i članaka 278 i 279 UFEU.

Prema mišljenju nezavisnog odvjetnika Tesaura, presumpcija valjanosti je opće načelo prava, ali unatoč tome ne može biti formalna prepreka za pružanje privremene sudske zaštite⁴⁴. Kako je riječ o presumpciji koja se može oboriti sudskom odlukom (*presumptio iuris*), potreban je pravni lijek koji će zaštititi prava pojedinaca u vremenskom periodu do konačne presude, za slučaj da bi ona bila donesena prekasno⁴⁵. Prema mišljenju Nezavisnog odvjetnika, strankama u predmetu *Factortame*⁴⁶ potrebno je pružiti privremenu zaštitu prvenstveno radi načela djelotvornosti kako se ne bi izgubio smisao i svrha konačne presude.

Europski sud se nije posebno osvrtao na problem presumpcije valjanosti, ali iz načina na koji je preformulirao pitanje nacionalog suda, te pozivanjem na predmet *Simmenthal*⁴⁷, može se zaključiti kako Sud smatra da postoji nadležnost britanskog suda za dodjelom privremene mjere, ali da je ona spriječena presumpcijom valjanosti. Bez obzira što u trenutku kada je postavljen zahtjev za dodjelom privremene mjere pravo tužitelja još nije bilo utvrđeno, potrebno mu je pružiti zaštitu kako bi se sačuvala djelotvornost kasnije presude o glavnoj stvari koja bi potvrdila postojanje prava tužitelja s izravnim učinkom.

Radi toga, nacionalni postupak u kojem presumpcija valjanosti sprječava pružanje privremene zaštite prava EU nije u skladu s presudom *Comet*⁴⁸ prema kojoj Europski sud ne dopušta primjenu nacionalnih odredaba koje bi stvarno onemogućile zaštitu prava EU koja nacionalni sudovi moraju štiti.

---

⁴³ Predmet C-101/78 *Granaria BV* (n.38).

⁴⁴ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Tesaura u predmetu C-213/89 *Factortame* (n.41), paragraf 20.

⁴⁵ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Tesaura u predmetu C-213/89 *Factortame* (n.41), paragraf 20.

⁴⁶ Predmet C-213/89 *Factortame* (n.2).

⁴⁷ Predmet 106/77 *Simmenthal II* (n.12)..

⁴⁸ Predmet 45/76 *Comet BV, Produktschap voor Siergewassen* (1976) ECR 2043.

4.1.4.1. SVRHA I POTREBA ZA PRIVREMENOM SUDSKOM ZAŠTITOM PRAVA EU

Privremena sudska zaštita kakva se tražila u predmetu *Factortame*⁴⁹, postojala je u svim državama članicama, te se može reći kako je imala status općeg načela prava. Tako, primjerice, u Italiji, kako navodi Nezavisni odvjetnik, sudovi mogu dodijeliti privremenu mjeru koja suspendira primjenu zakona *inter partes* sve do odluke Ustavnog suda o ustavnosti spornog zakona⁵⁰. Za talijanski Ustavni sud, uloga privremene mjere prvenstveno je da osigura djelotvornost sudske zaštite te konačne odluke o meritumu predmeta.

4.1.4.1.2. DJELOTVORNOST PRETHODNOG POSTUPKA

U prethodnom postupku iz članka 267 UFEU, Europski sud daje tumačenje prava EU. Ako nacionalni sud smatra kako postoji konflikt između nacionalnog i EU prava, te da mu je potrebno tumačenje Suda o pravu EU kako bi mogao donijeti pravilnu odluku, može pokrenuti prethodni postupak pred Sudom. U tom slučaju pošto dobije odgovor, nacionalni sud je ovlašten ne primijeniti svoje pravo, ako zaključi iz odgovora Europskog suda kako je ono u suprotnosti s pravom EU. Dakle, kao što zaključuje Nezavisni odvjetnik, ako nacionalni sudovi imaju dužnost ne primijeniti svoje zakonodavstvo koje je u konfliktu s onim EU, jednako tako moraju biti ovlašteni i privremeno suspendirati sporne nacionalne odredbe ako su zadovoljeni određeni uvjeti⁵¹.

Bez obzira što se u postupcima za dodjelu privremene mjere radi o pravima koja još nisu u potpunosti utvrđena, postojanje mogućnost da nacionalna norma nije u skladu s onom EU (postojanje prava *prima facie*) dovoljno je da nacionalni sud postavi prethodno pitanje te da, čekajući odgovor, privremeno suspendira sporni akt.

---

⁴⁹ Predmet C-213/89 *Factortame* (n.2).

⁵⁰ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Tesauro u predmetu C-213/89 *Factortame* (n.41), paragraf 23.

⁵¹ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Tesauro u predmetu C-213/89 *Factortame* (n.41), paragraf 24.

Pri odluci u predmetu *Factortame*⁵², Sud je uzeo u obzir prethodni postupak iz članka 267 UFEU te naglasio kako bi djelotvornost tog postupka bila dovedena u pitanje kad bi nacionalni sud bio spriječen u pružanju privremene zaštite u periodu do odluke Europskog suda.

4.1.5. PRESUDA EUROPSKOG SUDA

House of Lords je na vrlo jasan i precizan način postavio pitanja Europskom sudu. U prvom pitanju, *House of Lords* pita da li u situaciji kada tužitelj tvrdi kako mu je nacionalnom mjerom povrijeđeno izravno primijenjivo EU pravo, može dodijeliti privremenu mjeru na temelju EU prava, budući da ga u tome sprječava nacionalno zakonodavstvo.

Drugim pitanjem *House of Lords* traži od Europskog suda da ponudi uvjete za pružanje privremene zaštite.

Iako su pitanja prilično jasno postavljena, Europski sud odlučio ih je preformulirati te spojiti u jedno. Reformulacijom, pitanje je svedeno na klasičnu *Simmenthal* situaciju nadređenosti EU prava⁵³.

Razlog zbog kojeg je Sud odlučio spojiti ta pitanja u jedno mogao bi biti u tome, što je smatrao kako nacionalni sud nema dvojbe oko svoje nadležnosti za dodjelom privremene mjere, već ima dvojbe o usklađenosti odredaba nacionalnog prava s onim EU, a koja neusklađenost sprječava dodjelu privremene mjere protiv države⁵⁴.

U skladu s preformuliranim pitanjem, sud je dao odgovor prvenstveno utemeljen na predmetu *Simmenthal*⁵⁵, te upućuje engleski sud da ne primijeni nacionalnu odredbu koja ga sprječava pri pružanju privremene zaštite⁵⁶.

---

⁵² Predmet C-213/89 *Factortame* (n.2).

⁵³ Papadias L.: Interim Protection under Community Law before the National Courts. The Right to a Judge with Jurisdiction to Grant Interim Relief, *Legal Issues of European Integration* 1994/2, str. 171.

⁵⁴ Predmet C-213/89 *Factortame* (n.3), paragraf 20.

⁵⁵ Predmet 106/77 *Simmenthal II* (n.12).

⁵⁶ Predmet C-213/89 *Factortame* (n.3), paragraf 20.

Europski sud navodi da bi djelotvornost EU prava bila umanjena kad bi nacionalni sud bio spriječen pri dodjeli privremene mjere nacionalnom normom, budući da bi to moglo utjecati na djelotvornost kasnije presude koja bi potvrdila postojanje tužiteljeva EU prava.

Europski sud potvrdio je da pravo EU ne smije biti lišeno svoje djelotvornosti niti privremeno⁵⁷. Pri tome je svejedno da li se u postupku radi o pravu EU koje (ni)je sporno. Kad je riječ o EU pravu koje je sporno i još nije utvrđeno sudskom presudom, potrebno mu je pružiti privremenu sudsku zaštitu, ako su za to ispunjeni određeni uvjeti.

Koji su to uvjeti, unatoč jasno postavljenom pitanju britanskog suda, Europski sud nije dao jasan odgovor, ali se zato neki odgovori mogu pronaći u mišljenju Nezavisnog odvjetnika. Možda važnije od uvjeta za pružanjem privremene sudske zaštite jest to što je Sud uklonio razlike između spornih i nespornih prava EU. Obje vrste prava zahtijevaju djelotvornu sudsku zaštitu, pa i onu privremenu pruženu privremenom mjerom.

Nezavisni odvjetnik ponudio je uvjete pod kojima nacionalni sud može dodjeliti privremenu zaštitu EU prava⁵⁸. Sve dok sustav privremene sudske zaštite nije harmoniziran na razini EU, Nezavisni odvjetnik prepušta sudovima da sami utvrde postojanje uvjeta za dodjelu privremene mjere, te da ih pri tome pronađu u vlastitom pravnom sustavu. Pri tome stavlja naglasak na postojanje dvaju uvjeta, a to su *prima facie* te *periculum in mora* koji su općeniti kriteriji pri dodjeli privremenih mjera, te poznati u pravnim sustavima država članica.

---

⁵⁷ Papadias L.: Interim Protection under Community Law before the National Courts. The Right to a Judge with Jurisdiction to Grant Interim Relief, Legal Issues of European Integration 1994/2, str. 172.

⁵⁸ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Tesouro u predmetu C-213/89 (n.41), paragraf 33.

4.2. PREDMETI ZUCKERFABRIK, ATLANTA I PORT

4.2.1. COMMISSION VS GERMANY – PRETHODNICA PREDMETA ZUCKERFABRIK

Predmet *Commission vs Germany*⁵⁹ poslužio je kao podloga Europskom sudu pri donošenju presude *Zuckerfabrik*⁶⁰. Kako bi se shvatio razlog harmonizacije procesnih pravila za pružanje privremene sudske zaštite pred nacionalnim sudovima koje je Sud postavio u presudi *Zuckerfabrik*⁶¹, potrebno je uzeti u obzir kontekst predmeta *Commission vs Germany*⁶².

Europska unija donijela je Uredbu 337/79⁶³ o obveznoj destilaciji vina. Stupanjem Uredbe na snagu, njemačke vlasti izdale su 614 Obavijesti kojima su obavijestile proizvođače vina o količini stolnog vina koje su dužni destilirati.

Žalbu na Obavijesti podnijelo je 506 vinara koji su tvrdili da su odredbe Uredbe o obvezatnoj destilaciji vina diskriminatorne za proizvođače. Prema njemačkom pravu, žalba protiv upravnog akta u pravilu ima suspenzivni učinak. No u određenim okolnostima, upravna tijela mogu narediti izvršenje akta protiv kojeg je žalba podnesena. Kako njemačke vlasti ipak nisu odlučile izvršiti Obavijesti, već su ostale suspendirane po žalbi, destilirano je svega 10% stolnog vina.

Kako zbog toga Njemačka nije izvršila svoju obvezu utemeljenu u Uredbi, Europska komisija je protiv Njemačke pokrenula infrakcijski postupak koji se u svojoj završnoj fazi odvijao pred Sudom. Kao argument u svoju obranu pred Europskim sudom, Njemačka je tvrdila kako nisu bile ispunjene zakonske mogućnosti da se naredi izvršenje akata protiv kojih je bila uložena žalba. Sud nije prihvatio taj argument naglasivši kako se država ne može pozivati na

---

⁵⁹ Predmet C-217/88 Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany (1990) ECR I-02879.

⁶⁰ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 Zuckerfabrik (n.4).

⁶¹ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 Zuckerfabrik (n.4).

⁶² Predmet C-217/88 Commission v Germany (n.59).

⁶³ Uredba Vijeća br. 337/79 od 5.2.1979., OJ L 54, str. 1-47.

vlastite odredbe kako bi opravdala neispunjenje obveza koje ima prema pravu EU.

Kako je Njemačka jedna od liberalnijih država što se tiče mogućnosti pružanja privremene sudske zaštite, predmet *Commission vs Germany*⁶⁴ pokazao je na koji način nacionalno pravo može utjecati na jedinstvenu primjenu prava EU u državama članicama. Suspenzijom mjera koje provode Uredbu, Njemačka je ispunila svega 10% obaveza koje je imala prema pravu EU.

Ovaj predmet poslužio je kao dobar razlog Europskom sudu da kasnijom presudom *Zuckerfabrik*⁶⁵ postavi i harmonizira na razini svih država članica kriterije za pružanje privremene sudske zaštite prava EU pred nacionalnim sudovima kako bi se očuvala jedinstvena primjena prava.

4.2.2. PREDMET ZUCKERFABRIK

Pitanja koja su se postavila u predmetu *Zuckerfabrik*⁶⁶ jesu - može li nacionalni sud privremeno suspendirati mjeru koja provodi uredbu, a što bi prema nacionalnom sudu moglo dovesti u pitanje jedinstvenu primjenu prava EU.

Također, ako nacionalni sud može pružiti privremenu zaštitu, postavlja se pitanje kriterija koje valja primjeniti. Jesu li to kriteriji koji već postoje u nacionalnom zakonodavstvu ili pak oni koje uzima u obzir Europski sud kada odlučuje o dodjeli privremene mjere. U predmetu *Factortame*⁶⁷ Sud nije dao odgovor na pitanje uvjeta koje nacionalni sud mora primjeniti pri svojoj odluci o pružanju privremene zaštite kada se radi o suspenziji nacionalnog akta, a koji je u suprotnosti s pravom EU. Odgovor je dao Nezavisni odvjetnik. Ali kako se u predmetu *Zuckerfabrik*⁶⁸ radi o privremenoj suspenziji akta EU,

---

⁶⁴ Predmet C-217/88 *Commission v Germany* (n.59).

⁶⁵ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.4).

⁶⁶ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.4).

⁶⁷ Predmet C-213/89 *Factortame* (n.2).

⁶⁸ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.4).

pitanje je može li u tom slučaju kao odgovor poslužiti judikatura predmeta *Factortame*⁶⁹.

4.2.2.1. ČINJENICE PREDMETA

Spor između proizvođača šećera i njemačke Carine nastao je tako što je Carina naplatila 1 982 942 DM proizvođaču na ime posebnog poreza. Carina je donijela odluku na temelju Uredbe 1914/87⁷⁰. Proizvođač je od nacionalog suda zatražio suspenziju carinskog akta o plaćanju, te istovremeno tražio njegov poništaj iz razloga što je smatrao da se odluka Carine temelji na Uredbi 1914/87⁷¹ koja je nevaljana.

Nacionalni sud dodjelio je privremenu mjeru te suspendirao akt. Istovremeno je inicirao prethodni postupak pred Europskim sudom kojim je pitao da li pravo EU spriječava pružanje privremene zaštite za vrijeme trajanja postupka o glavnoj stvari, u ovom slučaju pitanja valjanosti odluka Carine te posredno i uredbe EU na kojima se temelje, te pod kojim uvjetima može pružiti tu zaštitu, da li nacionalnim ili EU.

4.2.2.2. STAV EUROPSKE KOMISIJE

Komisija je zauzela stav kako nacionalni sud može pružiti privremenu zaštitu stranci te suspendirati izvršenje upravnog akta i bez čekanja odgovora Europskog suda kako bi potvrdio dvojbe o valjanosti uredbe. Nacionalni sud pri dodjeli privremene mjere ne utvrđuje postojanje odnosno ne postojanje prava tužitelja već odlučuje da li je važnije zaštititi pravo stranke ili javni interes, privremenom suspenzijom akta do odluke Europskog suda o glavnoj stvari. Kako se pri dodjeli privremene mjere ne bi narušili interesi Unije, Komisija predlaže da nacionalni sud kada odluči suspendirati akt, istovremeno

---

⁶⁹ Predmet C-213/89 *Factortame* (n.2).

⁷⁰ Uredba Vijeća br. 1914/87 od 2.7.1987., OJ L 183, str. 5-6.

⁷¹ Uredba Vijeća br. 1914/87 (n.70).

pokrene postupak za prethodno pitanje pred Europskim sudom. Također, pri dodjeli privremene mjere, nacionalni sud mora što je manje moguće umanjiti "effet utile" odredaba prava EU.

Kriterije koje je Komisija ponudila, Europski sud će uz manje dopune u potpunosti prihvatiti.

4.2.2.3. PRVO PITANJE NACIONALNOG SUDA EUROPSKOM SUDU

Prvim pitanjem nacionalni sud pitao je Europski sud da li članak 288 UFEU spriječava suspenziju nacionalne mjere koja provodi uredbu. Za razliku od suda u predmetu *Commission vs Germany*⁷², ovaj sud uzeo je u obzir moguću štetu za pravni sustav Unije, ako se pravo EU ne bi primjenjivalo na jedinstven način u svim državama članicama.

Odgovor na pitanje Europski sud temeljio je na načelu djelotvornosti te koherentnosti sustava privremene sudske zaštite u Europskoj uniji.

Za Europski sud načelo djelotvornosti sudske zaštite ne može dovesti u pitanje zahtjev za jedinstvenom primjenom prava EU⁷³ što zahtjeva članak 288 UFEU. U slučajevima kada su države članice odgovorne za provedbu prava EU, pojedincima mora biti omogućeno da pred nacionalnim sudom osporavaju njegovu valjanost. U protivnom sudski nadzor zakonitosti bio bi doveden u pitanje.

Europski sud u postupku za poništaj akta EU institucije može privremeno suspendirati njegovu provedbu. Kako bi sustav privremene sudske zaštite bio koherentan na razini Unije, Sud je istu mogućnost suspenzije nacionalne mjere koja je donesena temeljem prava EU dodijelio nacionalnim sudovima. Nacionalni sudovi mogu samo suspendirati nacionalnu mjeru kada su za to ispunjeni određeni uvjeti, a ne i primjerice proglasiti uredbu na kojoj se

---

⁷² Predmet C-217/88 *Commission v Germany* (n.59).

⁷³ Papadias L.: *Interim Protection under Community Law before the National Courts. The Right to a Judge with Jurisdiction to Grant Interim Relief*, *Legal Issues of European Integration* 1994/2, str. 181.

temelje nevaljanom, budući da Europski sud ima ekskluzivnu nadležnost za proglašenjem akata Unije nevaljanim.⁷⁴ Spomenuvši predmet *Factortame*⁷⁵, Sud zaključuje da sustav privremene sudske zaštite pred nacionalnim sudovima mora ostati jednak bez obzira da li se radi o konfliktu nacionalne norme s europskom ili pak o konfliktu sekundarnog EU prava s onim primarnim.

4.2.2.4. DRUGO PITANJE NACIONALNOG SUDA EUROPSKOM SUDU I UVJETI ZA DODJELU PRIVREMENE MJERE

Za razliku od predmeta *Factortame*⁷⁶, kada Europski sud nije dao odgovor na pitanje nacionalog suda glede uvjeta koji su potrebni za pružanjem privremene sudske zaštite, u predmetu *Zuckerfabrik*⁷⁷ po prvi puta ih je ponudio.

Kako bi nacionalni sud mogao dodjeliti privremenu mjeru za zaštitu prava pojedinaca koja izvire iz EU prava potrebno je da: (i) nacionalni sud ozbiljno sumnja u valjanost akta Unije i ako pitanje valjanosti spornog akta već nije pred Europskim sudom da sam postavi pitanje; (ii) postoji hitnost uzrokovana prijetnjom nastanka ozbiljne i nenaknadive štete za tužitelja; (iii) nacionalni sud pri svojoj odluci vodi računa o interesu Unije. Također, privremena zaštita koju pruža nacionalni sud mora zadržati obilježje "privremenosti" u smislu da mjera može biti na snazi najdulje do odluke Europskog suda o (ne)valjanosti EU akta.

Ponudivši vrlo jasne uvjete za dodjelu privremene mjere pred nacionalnim sudovima, može se reći kako je Sud harmonizirao procesna pravila na razini EU. Kao razlog harmonizacije Sud navodi jedinstvenu primjenu prava koja je od temeljnog značenja za pravni sustav EU.

---

⁷⁴ Predmet C-314/85 Foto-Frost v Hauptzollamt Lübeck-Ost (1987) ECR 4199, paragrafi 14 i 15.

⁷⁵ Predmet C-213/89 Factortame (n.2).

⁷⁶ Predmet C-213/89 Factortame (n.2).

⁷⁷ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 Zuckerfabrik (n.17), paragraf 33.

Wyatt upozorava na posljedice koje bi mogle nastati za pravo EU ukoliko bi pitanje uvjeta za pružanjem privremene zaštite bilo ostavljeno u potpunosti nacionalnom zakonodavstvu⁷⁸. Blaži uvjeti za dodjelu privremene mjere propisani u nekim državama članicama mogli bi dovesti do paraliziranja pravnog sustava Unije.

Sudski aktivizam u predmetu *Zuckerfabrik*⁷⁹ naišao je i na neke kritike. Tako sudac Wolfgang Danzer-Vanotti smatra kako je Europski sud preuzeo ulogu harmonizacije prava iz članka 114 UFEU koja je predviđena za Vijeće EU⁸⁰.

4.2.2.4.1 POTREBA ZA POKRETANJEM PRETHODNOG POSTUPKA U POSTUPKU ZA DODJELU PRIVREMENE MJERE

Zahtjev za obraćanjem Europskom sudu u slučaju privremene suspenzije akta Unije koji je Sud postavio u predmetu *Zuckerfabrik*⁸¹ samo je logičan slijed razvoja instituta ocjene valjanosti akata Unije predviđen člankom 267 UFEU.

U ranijem predmetu *Hoffmann-La Roche*⁸² Sud je rekao kako nacionalni sud u postupku za pružanje privremene zaštite nije obavezan pokrenuti prethodni postupak iz članka 267 UFEU ako se pojavi pitanje valjanosti akta Unije. Prethodno pitanje Europskom sudu nije potrebno pod uvjetom da stranke imaju mogućnost pokretanja postupka o glavnoj stvari u kojem se može preispitati privremena odluka o valjanosti akta Unije donesena u postupku za pružanje privremene zaštite. Ovom presudom Sud je prihvatio decentralizirani sustav privremene sudske zaštite pred nacionalnim sudovima. Također, prema gramatičkom tumačenju članka 267 TFEU prilično je jasno kako nacionalni sudovi protiv čijih odluka postoji mogućnost ulaganja pravnog lijeka mogu, ali ne moraju postaviti pitanje za ocjenom valjanosti akta

⁷⁸ Wyatt and Dashwood, *European Union Law*, London, Sweet & Maxwell, 2006., str. 219.

⁷⁹ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.4).

⁸⁰ Papadias L.: *Interim Protection under Community Law before the National Courts. The Right to a Judge with Jurisdiction to Grant Interim Relief*, *Legal Issues of European Integration* 1994/2, str. 183.

⁸¹ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.4).

⁸² Predmet C-107/76 *Hoffmann-La Roche AG v Centrafarm Vertriebsgesellschaft Pharmazeutischer Erzeugnisse mbH* (1977) ECR 00957, paragraf 6.

institucija EU Europskom sudu. Takvim tumačenjem zaključuje se kako UFEU predviđa decentralizirani sudski nadzor nad pravom EU.⁸³

Kasnijom presudom u predmetu *Foto-Frost*⁸⁴ Europski sud zauzeo je drugačije tumačenje članka 267 UFEU te centralizirao sudski nadzor nad pravom EU. Sud je članak 267 UFEU protumačio na način kako nacionalni sudovi mogu utvrditi valjanost akta institucije EU, ali je deklaracija njegove nevaljanosti isključiva nadležnost Europskog suda. Centralizirani pristup Suda jasan je primjer sudskog aktivizma koji je unatoč tome prihvaćen kao standardno objašnjenje prethodnog postupka za ocjenu valjanosti.⁸⁵

Kao što kaže T. Čapeta, sudski nadzor nad aktima EU institucija mogao bi se ostvariti na jednak način kao i postupak za tumačenjem prava EU. Svrha članka 267 UFEU ostvarila bi se i u slučaju kada bi sud niže instance sam proglasio akt EU nevaljanim. U eventualnom nastavku postupka, nezadovoljna stranka bi putem raspoloživih pravnih lijekova u nacionalnom pravnom sustavu mogla prisiliti nacionalni sud zadnje instance da podnese stvar na odlučivanje Europskom sudu. Predmet *Hoffmann-La Roche*⁸⁶ primjer je koji je u skladu s takvim decentraliziranim tumačenjem postupka za ocjenu valjanosti prava EU.

U predmetu *Zuckerfabrik*⁸⁷ Europski sud proširio je sustav centraliziranog nadzora nad pravom EU i na postupke za pružanje privremene zaštite pred nacionalnim sudovima. Nacionalni sud u postupku za dodjelu privremene mjere može privremeno suspendirati akt Unije, ali pri tome mora postaviti pitanje valjanosti akta Europskom sudu. Presudom *Zuckerfabrik*⁸⁸ Sud je u potpunosti centralizirao sustav nadzora nad pravom EU.

---

⁸³ Čapeta, T., Sudovi Europske unije: nacionalni sudovi kao europski sudovi, Institut za međunarodne odnose, 2002, točka 3.

⁸⁴ Predmet C-314/85 Foto-Frost (n.74), paragrafi 14 i 15.

⁸⁵ Čapeta, T., Sudovi Europske unije: nacionalni sudovi kao europski sudovi, Institut za međunarodne odnose, 2002

⁸⁶ Predmet C-107/76 Hoffmann-La Roche (n.82).

⁸⁷ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 Zuckerfabrik (n.4).

⁸⁸ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 Zuckerfabrik (n.4).

Nezavisni odvjetnik Lenz u predmetu *Zuckerfabrik*⁸⁹ također smatra kako nacionalni sud u postupku za dodjelu privremene mjere mora uputiti pitanje valjanosti akta Sudu. U svojem mišljenju odstupa od decentraliziranog rješenja koje je Sud postavio u predmetu *Hoffmann-La Roche*⁹⁰, te nastavlja razvijati judikaturu predmeta *Foto-Frost*⁹¹.

Potrebu za prethodnim pitanjem Nezavisni odvjetnik vidi prvenstveno radi jedinstvene primjene te djelotvornosti prava EU.⁹² Također izražava svoje neslaganje s presudom *Hoffmann-La Roche*⁹³ radi postojanja mogućnosti da kasniji postupak o glavnoj stvari ne bude pokrenut⁹⁴. Primjerice ako bi stranka ipak platila porez radi izbjegavanja plaćanje kamata u slučaju da se kasnijom presudom potvrdi valjanost akta EU, te time neosnovanost zahtjeva tužitelja. U tom slučaju dvojba o ne(valjanosti) akta EU i dalje bi postojala, budući da ne pokretanjem postupka o glavnoj stvari, Europski sud ne bi bio u mogućnosti ocjeniti valjanost akta.

Ako bi postupak o glavnoj stvari ipak bio pokrenut, Nezavisni odvjetnik navodi kako je u tom slučaju u interesu procesne ekonomije da je pitanje valjanosti akta EU već postavljeno Europskom sudu u postupku za pružanje privremene zaštite⁹⁵.

---

⁸⁹ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Lenz u spojenim predmetima C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik Süderdithmarschen AG v Hauptzollamt Itzehoe and Zuckerfabrik Soest GmbH v Hauptzollamt Paderborn*, (1991) ECR I-415.

⁹⁰ Predmet C-107/76 *Hoffmann-La Roche* (n.82).

⁹¹ Predmet C-314/85 *Foto-Frost* (n.70).

⁹² Mišljenje nezavisnog odvjetnika Lenz u spojenim predmetima C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.75), paragraf 55.

⁹³ Predmet C-107/76 *Hoffmann-La Roche* (n.82).

⁹⁴ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Lenz u spojenim predmetima C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.75), paragraf 64.

⁹⁵ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Lenz u spojenim predmetima C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.75), paragraf 70.

4.2.2.4.2. OZBILJNA SUMNJA U VALJANOST MJERE EU

Pri dodjeli privremene zaštite iz članka 278 i 279 UFEU Europski sud utvrđuje postojanje *prima facie* slučaja. U predmetu *Zuckerfabrik*⁹⁶ Sud postrožuje taj uvjet zahtjevom za postojanjem "ozbiljne sumnje" u valjanost mjere EU. Pri tome je potrebno da nacionalni sud utvrdi postojanje mogućnosti kako je mjera Unije nevaljana. Koliki stupanj mogućnosti mora postojati da je mjera nevaljana Sud nije rekao, budući da se radi o konceptu koji se temelji prvenstveno na subjektivnim zapažanjima nacionalog suca⁹⁷. U predmetu *Atlanta*⁹⁸ Sud je nadodao kako nacionalni sud mora iznijeti razloge radi kojih smatra kako je akt EU nevaljan.

Razlog zašto je Europski sud odlučio obvezati nacionalne sudove da utvrde postojanje "ozbiljne sumnje" u valjanost akta je kako bi spriječio mogući veliki broj privremenih mjera koje bi suspenzijom akta EU mogle utjecati na jedinstvenu primjenu prava EU.

4.2.2.4.3. HITNOST UZROKOVANA PRIJETNJOM OZBILJNE I NEPOPRAVLJIVE ŠTETE ZA TUŽITELJA

Hitnost postoji kada privremena mjera spriječava nastajanje ozbiljne i nepopravljive štete do odluke suda o glavnoj stvari. Potrebno je da se šteta može materijalizirati prije nego što Europski sud odluči o (ne)valjanosti mjere Unije. Teret dokaza o postojanju štete je na tužitelju. Što se tiče financijske štete, ona se u pravilu smatra nadoknadivom, ali postoje predmeti kada je Sud smatra nenadoknadivom štetom⁹⁹.

---

⁹⁶ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.17), paragraf 23.

⁹⁷ Sergio Ariel Apter, *Interim Measures in EC Law: Towards a Complete and Autonomous System of Provisional Judicial Protection before National Courts?*, vol 7.2 ELECTRONIC JOURNAL OF COMPARATIVE LAW, (June 2003), <<http://www.ejcl.org/72/art72-1.html>>, točka 4.3.1.1.

⁹⁸ Predmet C-465/93 *Atlanta* (n.5), paragraf 36.

⁹⁹ Predmeti C-310/85R *Deufile GmbH & Co. KG v Commission of the European Communities* (1986) ECR 00537, C-152/88R *Sofrimport SARL v Commission of the European Communities* (1988) ECR 02931

4.2.2.4.4. INTERESI UNIJE PRI PRUŽANJU PRIVREMENE SUDSKE ZAŠTITE

U predmetu *Zuckerfabrik*¹⁰⁰ Europski sud obvezao je nacionalne sudove da akt EU ne suspendiraju bez jasnih argumenata koji idu u korist njegove nevaljanosti. Razlog tome Sud vidi u potrebi da se pri dodjeli privremene mjere vodi računa o interesu Unije. Pri tome nacionalni sud mora utvrditi bi li akt EU bio lišen djelotvornosti ako se radi privremene mjere ne bi odmah implementirao. Tako je u predmetu *Commission vs France*¹⁰¹ francusko zakonodavstvo spriječavalo sudove da uzmu u obzir mogući utjecaj privremene mjere na djelotvornost akta EU. Prema mišljenju Nezavisnog odvjetnika takvo zakonodavstvo je neproporcionalno i u suprotnosti s načelom djelotvornosti, budući da sprječava sudove u primjeni uvjeta koje je Europski sud postavio za pružanje privremene zaštite¹⁰².

Također, potrebno je kako nacionalni sud pri svojoj odluci uzme u obzir štetu koju bi privremena mjera mogla prouzročiti pravnom sustavu EU. Način na koji bi to sud morao utvrditi nije jednostavan. Nacionalni sud mora uzeti u obzir kumulativni (ili domino) efekt koji bi nastupio za pravni sustav EU ako bi veći broj sudova slijedio njegov primjer te dodjelio privremenu mjeru iz sličnih razloga. Pri tome nije jasno mora li kod donošenja odluke nacionalni sudac uzeti u obzir sudove samo u svojoj ili u svim državama članicama. Gerhard Bebr smatra kako je taj zahtjev Europskog suda postavljen na teoretskoj razini i teško provediv u praksi¹⁰³.

Osim domino efekta, nacionalni sud mora uzeti u obzir i posebnosti tužiteljeve situacije koja ga razlikuje od ostalih pojedinaca. Ovim zahtjevom Sud želi spriječiti rašireno osporavanje valjanosti akta EU te posljedično njegovu suspenziju, što bi moglo negativno utjecati na jedinstvenu primjenu prava EU.

---

¹⁰⁰ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.4).

¹⁰¹ Predmet C-232/05 *Commission of the European Communities v French Republic* (2006) ECR I-10071.

¹⁰² Mišljenje nezavisnog odvjetnika Ruiz-Jarabo Colomer u predmetu C-232/05 *Commission of the European Communities v French Republic* (2006) ECR I-10071, paragraf 80.

¹⁰³ Bebr G., 'Cases C-465 and 466/93, *Atlanta Fruchthandelsgesellschaft and Others v. Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, Judgments of the Court of Justice of 9 November 1995.' (1996) 33 *Common Market Law Review*, str.802-803

Prema tome, može se zaključiti kako mogućnost dodjele privremene mjere Sud ostavlja za iznimne slučajeve¹⁰⁴.

4.2.2.5. POSLJEDICE PRESUDE EUROPSKOG SUDA KOJOM POTVRĐUJE VALJANOST AKTA EU

U predmetu *Atlanta*¹⁰⁵ Sud je objasnio posljedice presude kojom potvrđuje valjanost akta Unije na privremenu mjeru nacionalnog suda. Razlog zašto je Sud utvrdio posljedice presude na privremenu mjeru je što je u predmetu *Atlanta v Bundesamt*¹⁰⁶ proglasio Uredbu¹⁰⁷ koja je bila razlog dodjeljene privremene mjere u predmetu *Atlanta*¹⁰⁸, valjanom.

Nacionalni sud mora ukinuti privremenu mjeru dodjeljenu na osnovama koje je Europski sud odbio kao neosnovane. Ali, smatra li nacionalni sud kako je akt EU nevaljan na nekim drugim pravnim ili činjeničnim osnovama, može ponovno suspendirati njegovu primjenu privremenom mjerom. Takvim rješenjem Europski sud ublažio je posljedice presude o valjanosti akta EU.

4.2.3. PREDMET ATLANTA I DODJELA POZITIVNE PRIVREMENE MJERE

Nakon presude *Zuckerfabrik*¹⁰⁹ pred Europskim sudom u predmetu *Atlanta*¹¹⁰ pojavilo se pitanje dodjele pozitivne privremene mjere, odnosno ovlasti nacionalog suda da u postupku pružanja privremene zaštite stvori pravni odnos u korist osobe koja traži zaštitu. Uredbom 404/93¹¹¹ uređen je zajednički uvozni režim banana koji je zamijenio pojedinačna nacionalna

---

¹⁰⁴ Sergio Ariel Apter, Interim Measures in EC Law: Towards a Complete and Autonomous System of Provisional Judicial Protection before National Courts?, vol 7.2 ELECTRONIC JOURNAL OF COMPARATIVE LAW, (June 2003), <<http://www.ejcl.org/72/art72-1.html>>, točka 4.3.1.4.

¹⁰⁵ Predmet C-465/93 Atlanta (n.5), paragraf 46.

¹⁰⁶ Predmet C-466/93 Atlanta Fruchthandelsgesellschaft mbH and others v Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft (1995) ECR I-03799.

¹⁰⁷ Uredba Vijeća br. 404/93 od 13.2.1993., OJ L 47, str. 1-11.

¹⁰⁸ Predmet C-465/93 Atlanta (n.5).

¹⁰⁹ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 Zuckerfabrik (n.4).

¹¹⁰ Predmet C-465/93 Atlanta (n.5).

¹¹¹ Uredba Vijeća br. 404/93 (n.107).

rješenja. Uredbom su bile propisane kvote na uvoz banana iz trećih država te ACP¹¹² grupe država. Uvoz banana iz trećih država bio je opterećen posebnim porezom, dok se na uvoz banana iz grupe ACP država porez nije naplaćivao. U skladu s Uredbom, uvozniku banana iz trećih država « Grupa Atlanta » dodjeljena je uvozna kvota banana. « Grupa Atlanta » smatrala je kako Uredba ograničuje njihovu mogućnost uvoza te je od nacionalnog suda zatražila da im se privremenom mjerom dodjeli veća količina uvoza banana od one koja im već pripada prema odredbama Uredbe¹¹³, do odluke Europskog suda o valjanosti Uredbe.

Jednako kao i u predmetu *Zuckerfabrik*¹¹⁴, tužitelj je u predmetu *Atlanta*¹¹⁵ istovremeno tražio zaštitu putem privremene mjere, te osporavao valjanost akta EU. Ali, postojala je bitna razlika između ta dva predmeta.

U predmetu *Atlanta*¹¹⁶ tužitelj je tražio od nacionalnog suda da mu se privremenom mjerom pružiti više od onoga što mu pripada prema navodno nevaljanom aktu EU (pozitivna privremena mjera), za razliku od predmeta *Zuckerfabrik*¹¹⁷, u kojem je tužitelj tražio suspenziju nacionalnog akta koji je provodio uredbu.

Radi koherntnosti sustava privremene zaštite, Europski sud je analognom primjenom članka 279 UFEU ovlastio nacionalne sudove na dodijelu pozitivne privremene mjere, ako je ona potrebna radi zaštite prava stranaka.

Dodjelom pozitivne privremene mjere i stvaranjem pravnog odnosa u korist tužitelja, nacionalni sud time ne bi preuzeo ovlasti zakonodavca EU. On bi svojom odlukom održao *status quo* kako bi se osigurala djelotvornost kasnije presude o glavnoj stvari¹¹⁸.

---

¹¹² The African, Caribbean and Pacific Group of States.

¹¹³ Uredba Vijeća br. 404/93 (n.107).

¹¹⁴ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.4).

¹¹⁵ Predmet C-465/93 *Atlanta* (n.5).

¹¹⁶ Predmet C-465/93 *Atlanta* (n.5).

¹¹⁷ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.4).

¹¹⁸ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Elmera u predmetu C-465/93 *Atlanta Fruchthandelsgesellschaft mbH and others v Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, (1995) ECR I-3761, paragraf 21.

Nezavisni odvjetnik Elmer navodi kako je teško pronaći granicu između suspendiranja akta iz članka 278 UFEU te dodjele potrebne privremene mjere iz članka 279 UFEU¹¹⁹. Upravo radi toga, nepotrebno je praviti posebnu razliku između suspenzije spornog akta ili pak privremenog uređenja pravnog odnosa dodjelom pozitivne privremene mjere. U oba slučaja radi se o mjerama koje su u konkretnom slučaju potrebne kako bi se djelotvorno zaštitili interesi tužitelja.

4.2.4. PREDMET PORT I GRANICA POZITIVNE MJERE

Granicu pri dodjeli pozitivne privremene mjere Europski sud postavio je u predmetu *Port*¹²⁰. Tužitelj je od nacionalnog suda tražio privremenu mjeru kako bi mu se dozvolio uvoz dodatnih količina banana od onih propisanih Uredbom 404/93¹²¹. Pravo tužitelja u vrijeme podnošenja zahtjeva za privremenom mjerom još nije postojalo. Naime, prema članku 30 Uredbe¹²², jedino Komisija može odobriti dodatne licence za uvoz banana. Za razliku od predmeta *Zuckerfabrik*¹²³ i *Atlanta*¹²⁴, tužitelj u predmetu *Port*¹²⁵ nije osporavao valjanost uredbe već je od nacionalnog suda tražio da privremenom mjerom nadomjesti odluku koju isključivo može donijeti Europska komisija. Europski sud nije prihvatio tužiteljev zahtjev, budući da u prethodnom postupku Sud ne može utvrditi kako institucija EU nije djelovala (*has failed to act*). U skladu s time, nacionalni sud nema ovlasti pružiti privremenu zaštitu u periodu dok nadležna institucija EU nije donesla svoju odluku, odnosno utvrdila postojanje prava tužitelja.

---

¹¹⁹ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Elmera u predmetu C-465/93 *Atlanta* (n.92), paragraf 19.

¹²⁰ Predmet C-68/95 *Port* (n.6).

¹²¹ Uredba Vijeća br. 404/93 (n.107).

¹²² Uredba Vijeća br. 404/93 (n.107).

¹²³ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.4).

¹²⁴ Predmet C-465/93 *Atlanta* (n.5).

¹²⁵ Predmet C-68/95 *Port* (n.6).

5. POSLJEDICE PRESUDA FACTORTAME, ZUCKERFABRIK, ATLANTA I PORT NA SUSTAV PRIVREMENE SUDSKE ZAŠTITE U DRŽAVAMA ČLANICAMA

Presudom *Factortame*¹²⁶ Europski sud postavio je temelje budućeg sustava privremene zaštite pred nacionalnim sudovima. Pruživši zaštitu još neutvrđenim EU pravima pojedinaca, Sud je stvorio pretpostavke za razvoj instituta privremene zaštite u državama članicama koji se razvijao logičkim i pravilnim redosljedom.

Prvo se u predmetu *Factortame*¹²⁷ pojavilo pitanje usklađenosti nacionalne mjere s pravom EU, te mogućnosti njene suspenzije. Europski sud ovlastio je britanskog suca da pruži privremenu zaštitu, te suspendira primjenu nacionalne odrebe koja ga je u tome spriječavala.

Ubrzo nakon toga, pred nacionalnim sudom pojavilo se pitanje vezno uz mogućnost suspenzije navodno nevaljanog EU akta.

U predmetu *Zuckerfabrik*¹²⁸ nacionalni sud sumnjao je u valjanost Uredbe¹²⁹ s Ugovorom te u mogućnost njene suspenzije. Radi koherentnosti sustava privremene zaštite, Sud je pod sličnim uvjetima koje on primjenjuje, ovlastio nacionalne sudove na privremenu suspenziju navodno nevaljanog akta EU.

Nakon što je ovlastio nacionalne sudove na privremenu suspenziju akta EU pod određenim uvjetima, presudom *Atlanta*¹³⁰ Sud je otvorio mogućnost nacionalnim sudovima da dodjele i pozitivnu privremenu mjeru.

Konačno, presudom *Port*¹³¹ Europski sud postavio je granice do kojih može ići privremena zaštita pred nacionalnim sudovima. Kada institucija EU, primjerice Europska komisija, ima diskrecijsku ocjenu pri odluci o dodjeli prava stranci, nacionalni sud ne može privremenom mjerom zamjeniti takvu ocjenu. U protivnome, sud bi neovlašteno preuzeo ovlasti i ulogu koju institucija ima

¹²⁶ Predmet C-213/89 Factortame (n.2).

¹²⁷ Predmet C-213/89 Factortame (n.2).

¹²⁸ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 Zuckerfabrik (n.4).

¹²⁹ Uredba Vijeća br. 1914/87 (n.70).

¹³⁰ Predmet C-465/93 Atlanta (n.5).

¹³¹ Predmet C-68/95 Port (n.6).

prema pravu EU. Dakle, tek nakon što ovlaštena institucija EU donese odluku, te dodjeli pravo stranci, nacionalni sudovi mu mogu pružiti zaštitu.

Utjecaj Europskog suda na nacionalna pravila o pružanju privremene sudske zaštite je značajan, budući da je Sud harmonizirao sustav dodjele privremenih mjera. Koliki je utjecaj Suda bio na procesna pravila država članica može se vidjeti na primjeru predmeta *Factortame*¹³². Sve do presude Europskog suda u tom predmetu, u Engleskoj nije bilo moguće dodjeliti privremenu mjeru protiv države. Kao razlog tome, navodila se presumpcija valjanosti prema kojoj se zakon može suspendirati tek pošto konačna sudska presuda utvrdi njegovu nevaljanost. Europski sud nije prihvatio takvo tumačenje i ovlastio je nacionalni sud da privremeno suspendira zakon.

Postavljanjem uvjeta pod kojima nacionalni sudovi mogu pružiti privremenu zaštitu, Sud je smanjio prostor nacionalnim zakonodavcima pri uređenju postupka za dodjelom privremene mjere. Predmet *Commission vs Germany*¹³³ jasan je primjer kako preveliki broj privremenih mjera donesenih u skladu s nacionalnim procesnim pravilima može osujetiti jedinstvenu primjenu prava EU.

Uvjete prema kojima nacionalni sudovi mogu dodijeliti privremenu mjeru Sud je izveo analogno iz svoje prakse kada on pruža privremenu zaštitu. No pri tome ih je dodatno postrožio. Tako nije dovoljno da nacionalni sud, poput Europskog suda, utvrdi postojanje *prima facie* slučaja, već mora utvrditi kako postoji ozbiljna sumnja u valjanost akta EU.

Također, nacionalni sud pri svojoj odluci mora uzeti u obzir mogući "domino efekt" privremene mjere na pravni poredak Unije. Razlog postojanja tog uvjeta možemo pronaći u potrebi za očuvanjem jedinstvene primjene prava EU. Naime, postupci za dodjelom privremene mjere predstavljaju iznimku od pravila postavljenog u predmetu *Foto-Frost*¹³⁴ prema kojem isključivo

---

¹³² Predmet C-213/89 *Factortame* (n.2).

¹³³ Predmet C-217/88 *Commission v Germany* (n.59).

¹³⁴ Predmet C-314/85 *Foto-Frost* (n.74).

Europski sud odlučuje o nevaljanosti akta EU. Pružanjem privremene zaštite, nacionalni sud, iako privremeno, suspendira primjenu navodno nevaljanog akta EU unatoč centraliziranom sustavu nadzora nad pravom EU. Sud je takvim pooštrenim uvjetima pod kojima nacionalni sudovi mogu pružiti privremenu zaštitu, želio očuvati jedinstvenu primjenu prava EU kako se ona privremenim mjerama nebi ograničila više nego što je to potrebno. Time je mogućnost privremene sudske zaštite pred nacionalnim sudovima ostavljena samo za iznimne slučajeve.

6. PRIVREMENA SUDSKA ZAŠTITA U PODRUČJU TELEVIZIJSKOG EMITIRANJA

6.1. DIREKTIVA 2010/13

Televizijsko emitiranje u Europskoj uniji uređeno je i harmonizirano Direktivom 2010/13¹³⁵ (u nastavku: Direktiva). Područja obuhvaćena Direktivom nisu njome harmonizirana u jednakom opsegu. Tako je primjerice zabrana televizijskog oglašavanja duhanskih proizvoda maksimalno harmonizirana.

Ali, unutar područja zabrane poticanja na mržnju temeljene na rasi, spolu, religiji ili nacionalnosti, Direktivom je postignuta minimalna harmonizacija. Jednako je tako i sa zabranom diskriminacije. Minimalna harmonizacija ovih dvaju područja znači kako države članice mogu od pružatelja usluga koji se nalaze pod njihovom nadležnošću zahtijevati da poštuju detaljnija ili stroža pravila od onih propisanih Direktivom, pod uvjetom da su ona u skladu s pravom EU.

---

¹³⁵ Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća br. 2010/13 od 10.3.2010., OJ L 95, str. 1-24.

6.2. ELMC PREDMET 2010/2011. GODINE

Ove godine na "European Law Moot Court Competition" predmet je bio iz područja televizijskog emitiranja. U predmetu su se pojavila pitanja temeljnih sloboda i temeljnih prava, prijevernog zaobilaženja prava i ovlasti nacionalnog suda da pruži privremenu zaštitu.

6.2.1. ČINJENICE PREDMETA

U republici Manduliniji, članici Europske unije, nakon političkih prevrata raspisani su izbori. Kako bi se sačuvala pravednost predstojećih parlamentarnih izbora, mandulinijski Parlament donio je "Political Communication Act" (u nastavku: PCA) na temelju Direktive. PCA-om je bila propisana zabrana ekstremnog političkog govora na televiziji u vremenskom periodu do parlamentarnih izbora. Također, PCA je predviđao novčane kazne od 250.000 do 500.000 eura za televizijsku kuću koja bi prekršila zabranu emitiranja ekstremnog političkog govora. U slučaju ponavljanja prekršaja, televizijska kuća se kažnjavala potpunom zabranom emitiranja.

TV kuća "Baroque TV" (u nastavku BTV) kažnjena je potpunom zabranom emitiranja programa nakon što je emitirala reklame za video igricu "Bounce de Falsetto" i govor svećenika koji je regge glazbu proglasio nemoralnom.

Kako više nisu mogli emitirati program, vlasnici BTV-a odlaze u susjednu državu Saxophoniu, također članicu Europske unije gdje su osnovali novu televizijsku kuću "TeleTrombone". TeleTrombone je nastavio emitirati reklame za video igricu "Bounce the Falestto" i govor svećenika, budući da u Saxophonii ekstreman politički govor nije bio zabranjen. Osim u Saxophonii, TeleTrombone je putem besplatnih digitalnih dekodera emitirao sporne sadržaje i na područje Mandulinie, te na taj način zaobišao zabranu emitiranja ekstremnog političkog govora propisanu PCA. Nezadovoljna time, interesna grupa "All that Jazz" (u nastavku: ATJ) podnijela je zahtjev manduliniskom

sudom za dodjelom privremene mjere radi zabrane emitiranja političkih programa TeleTrombona sve dok ti programi ne budu u skladu s PCA.

U međuvremenu sa zahtjevom ATJ-a, mandulinijska Vlada je postupila po postupku propisanim člankom 4 (2)-(5) Direktive te obavijestila Europsku komisiju o svojoj nakani da televizijskim operaterima nad kojima ima nadležnost, zabrani prenošenje svih programa TeleTrombona do parlamentarnih izbora. Komisija nije prihvatila prijedlog mandulinijske Vlade, budući da je namjeravanu mjeru ocjenila neproporcionalnom te protivnom pravu EU.

Kako je mandulinijski sud postavio prethodno pitanje Europskom sudu prije nego što je Europska komisija proglasila namjeravanu mjeru Vlade protivnom pravu EU, pojavilo se pitanja mogućnosti nacionalnog suda na pružanjem privremene zaštite za vrijeme trajanja postupka pred Komisijom.

6.2.2. POSTUPAK ZAŠTITE NACIONALNIH STROŽIH ILI DETALJNIJIH PRAVILA IZ ČLANKA 4 (2)-(5) DIREKTIVE

Člankom 4 (2)-(5) Direktive propisan je postupak za zaštitu strožih ili detaljnih pravila od onih sadržanih u Direktivi, a koje su propisale same države članice. Iako države članice mogu ići strože od minimalnih pravila sadržanih u Direktivi, potrebno je kako nacionalna rješenja budu u skladu s pravom EU. U slučaju kada televizijska kuća iz neke druge države članice emitira program u cijelosti ili u većini usmjeren na područje prve države članice koji nije u skladu sa strožim ili detaljnijim pravilima prve države, članak 4 Direktive služi kao zaštita primjene tih nacionalnih pravila. Kako bi u tom slučaju zaštitila svoje interese, prvoj državi članici stoji na raspolaganju diplomatski postupak putem kojeg se nastoji postići dogovor s drugom državom članicom kako bi emitirani program televizijske kuće iz druge države članice bio u skladu s detaljnijim odnosno strožim pravilima prve države članice.

Ako države ne uspiju postići rješenje na diplomatskoj razini, prva država članica može poduzeti potrebne mjere, ali pod određenim uvjetima, protiv televizijske kuće koja emitira program iz druge države članice, kako bi emitirani program na njenom teritoriju bio u skladu s detaljnijim ili strožim pravilima. Da bi država mogla poduzeti potrebne mjere iz članka 4 (3) Direktive, potrebno je da prva država članica utvrdi kako se televizijska kuća nastanila u drugoj državi članici radi zaobilaženja strožih pravila koja bi se primjenjivala da je osnovana u toj prvoj državi članici. Država članica prije nego što poduzme mjeru mora obavijestiti Europsku komisiju o njenom sadržaju i namjeri da je poduzme. Komisija može dozvoliti ili zabraniti izvršenje mjere protiv televizijske kuće. Također, potrebno je kako je mjera države članice objektivno potrebna, primjenjiva na ne diskriminatoran način te proporcionalna u odnosu na cilj koji se želi postići.

6.2.3. OVLASTI MANDULINIJSKOG SUDA ZA DODJELOM PRIVREMENE MJERE

Činjenice ovog predmeta vrlo su slične onima u predmetu *Port*¹³⁶ gdje tužitelj nije tražio privremenu zaštitu svojih EU prava radi implementacije uredbe koju bi on smatrao nevaljanom, već je od nacionalnog suda tražio da privremenom mjerom stvori pravni odnos koji prema pravu EU može stvoriti samo Europska komisija.

Jednako tako, u predmetu pred mandulinijskim sudom, ATJ ne traži privremenu zaštitu zato što smatra Direktivnu nevaljanom, već od nacionalnog suda traži da donese mjeru za koju je, prema Direktivi, potrebno prethodno odobrenje Europske komisije. Tek nakon što odobri predloženu mjeru, Komisija dodjeljuje pravo državi da ju poduzme protiv televizijske kuće. Mandulinijski sud stoga prema presudi u predmetu *Port*¹³⁷ nije ovlašten pružiti privremenu zaštitu u periodu dok Komisija ne odluči o dopuštenosti

---

¹³⁶ Predmet C-68/95 *Port* (n.6).

¹³⁷ Predmet C-68/95 *Port* (n.6).

mjere, jer bi u protivnom, neovlašteno preuzeo diskrecijske ovlasti koje prema članku 4 (4) Direktive ima Europska komisija.

U slučaju da Komisija odbije postupiti članka 4 (5) Direktive, te ne donese odluku o predloženoj mjeri, tada bi država članica mogla pokrenuti postupak pred Europskim sudom iz članka 265 UFEU radi ne djelovanja (failure to act) institucije EU.

6.2.4. POJEDINAC U POSTUPKU IZ ČLANKA 4 (2)-(5) DIREKTIVE

Postupkom iz članka 4 (2)-(5) nije predviđena mogućnost da pojedinci od sudova ili drugih nacionalnih tijela zahtijevaju donošenje potrebnih mjera. Članka 4 (3) govori samo o "državi članici" te o uvjetima pod kojima može poduzeti potrebnu mjeru protiv televizijske kuće iz druge države članice. Prema presudi u predmetu *Wam*¹³⁸ pojedinac se pred sudom ne može pozvati na štetu koju trpi javni interes. ATJ nije pokazao štetu koja mu je nastala prijenosom programa TeleTrombona, a čije se postojanje zahtjeva¹³⁹, već je zatražio zabranu emitiranja programa sve dok njegov sadržaj ne bude u skladu s PCA. U tom slučaju, radi ne postojanja štete za ATJ, nacionalni sud mu ne može dodjeliti privremenu zaštitu.

6.2.5. MOGUĆNOST ZABRANE RETRANSMISIJE TELEVIZIJSKOG PROGRAMA

Sadržaj mjere koju ATJ traži, a to je zabrana retransmisije programa TeleTrombona, također spriječava nacionalni sud na pružanje privremene zaštite. U predmetu *Denuit*¹⁴⁰ Europski sud je utvrdio kako država primateljica televizijskog signala emitiranog iz druge države članice, može samo iznimno i

---

¹³⁸ Predmet 316/04 R Wam SpA v Commission of the European Communities (2004) ECR 03917, paragraf 28.

¹³⁹ Predmet T-117/05 Rodenbroker, paragraf 75.

¹⁴⁰ Predmet C-14/96 Criminal proceedings against Paul Denuit (1997) ECR I-02785, paragraf 34.

to pod uvjetima propisanim Direktivom, suspendirati retransmisiju signala. Rješenje presude *Denuit*¹⁴¹ nalazi se i u recitalu 36 Direktive.

Prema tome, država članica može suspendirati prijenos televizijskog signala emitiranog iz druge države članice samo kada se radi o kršenju zabrane poticanja na mržnju ili zaštite maloljetnika, propisanim člankom 3 Direktive.

Kada se pak radi o kršenju nacionalnih strožih pravila od onih propisanih Direktivom, država članica može suspendirati prijenos signala samo prema postupku i uvjetima sadržanim u članku 4 (2)-(5) Direktive. Kako uvjeti iz članka 4 (3) Direktive zahtjevaju da mjera mora biti objektivno potrebna te proporcionalna u odnosu na željeni cilj, suspenzija televizijskog signala moguća je samo u iznimnim slučajevima i to kao posljedno sredstvo zaštite.

6.2.6. ULOGA I VAŽNOST EUROPSKE KOMISIJE U POSTUPKU IZ ČLANKA 4 (2)-(5) DIREKTIVE

Zakonodavac EU donoseći Direktivu, dodijelio je ovlasti Komisiji da odluči o usklađenosti mjere s pravom EU. Prema članku 4 (5) Direktive, prije nego što Komisija donese odluku o dopustivosti mjere, država članica je ne može provesti.

U predmetu *Gestevisión Telecinco*¹⁴² Europski sud je utvrdio kako njegova uloga nije da djeluje umjesto Komisije u područjima njene nadležnosti. Isto načelo potrebno je primjeniti i u odnosu između nacionalog suda i Komisije. Dodjelom privremene mjere kakvu traži ATJ, mandulinijski sud bi privremeno preuzeo ulogu Komisije pri ocjeni dopustivosti predložene mjere. U tom slučaju, izgubila bi se svrha postojanja postupka iz članka 4 (2)-(5), budući da Komisija, kao "čuvar Ugovora", ne bi bila u mogućnosti ocijeniti dopustivost mjere.

---

¹⁴¹ Predmet C-14/96 *Denuit* (n.140).

¹⁴² Predmet T-543/93 *Gestevisión Telecinco SA v Commission of the European Communities* (1993) ECR II-01409, paragraf 24.

6.2.7. KUMULATIVAN EFEKT PRIVREMENE MJERE

Prema presudi u predmetu *Atlanta*¹⁴³ Europski sud zahtijeva od nacionalnih sudova da pri odluci o pružanju privremene zaštite uzmu u obzir kumulativni efekt svoje odluke koji bi nastao ako bi veći broj sudova slijedio njegov primjer, te dodjelo privremenu mjeru iz sličnih razloga. Unatoč tome što je taj uvjet Sud postavio više na teoretskoj razini, u predmetu pred manudlinijskim sudom on je od iznimne važnosti. Kada bi manudlinijski sud dodjelo privremenu mjeru te suspendirao emitiranje programa TeleTrombona, prihvaćanjem takve prakse od strane ostalih nacionalnih sudova u sličnim situacijama, nastala bi šteta za pravni režim uspostavljen Direktivnom. Nacionalni sudovi neovlašteno bi preuzeli ovlast Komisije iz članka 4 (5) Direktive. U tom slučaju postojala bi mogućnost da se sloboda pružanje televizijskih usluga znatno ograniči. Naime, televizijske kuće koje emitiraju program iz druge države članice takvom privremenom mjerom bile potupno spriječene u emitiranju programa i to bez jamstva da je nacionalni sud vodio računa da li je sadržaj mjere u skladu s člankom 4 (3) Direktive.

Jedan od ciljeva Direktive je upravo sloboda pružanja usluga¹⁴⁴. Stoga je osobito važno da Europska komisija, kao nepristrano tijelo, odluči o dopustivosti mjere, a ne nacionalni sud, kako jedinstvena primjena prava EU ne bi bila nedopušteno ograničena.

7. ZAKLJUČAK

Institut privremene sudske zaštite pred nacionalnim sudovima država članica, od posebne je važnosti za jedinstvenu i djelotvornu primjenu prava EU. Institut se razvio putem prakse Europskog suda, čije je osnovne postavke Sud izveo iz svoje prakse kada sam odlučuje o pružanju privremene zaštite.

---

¹⁴³ Predmet C-465/93 *Atlanta* (n.5), paragraf 44.

¹⁴⁴ Predmet C-412/93 *Société d'Importation Edouard Leclerc-Siplec v TF1 Publicité SA and M6 Publicité SA* (1995) ECR I-00179, paragraf 28.

Sudska praksa razvijala se pravilnim redosljedom, tako što je prvo Europski sud pružio zaštitu još neutvrđenim pravima EU, zatim je ovlastio nacionalne sudove da privremeno suspendiraju akt EU ako sumnjaju u njegovu valjanost, te je na kraju, ovlastio sudove da dodjele pozitivnu mjeru i odredio njene granice.

Zato se slobodno može reći kako praksa Suda u predmetima *Factortame*¹⁴⁵, *Zuckerfabrik*¹⁴⁶, *Atlanta*¹⁴⁷ i *Port*¹⁴⁸, čini skup harmoniziranih procesnih pravila kojih se nacionalni sudovi moraju pridržavati kada pružaju privremenu zaštitu prava EU. Takav aktivan pristup Suda institutu privremene zaštite pred nacionalnim sudovima naišao je i na kritike. Sudu se prigovaralo da je zapravo neovlašteno preuzeo ulogu Vijeća EU¹⁴⁹. Ali unatoč tome, praksa koju je Sud razvio prihvaćena je od strane nacionalnih sudova.

Kodifikacija na razini EU pravnih rješenja koje je Sud postavio u području privremenih mjera, bila bi vrlo dobra podloga za daljnji razvoj tog instituta. Također, kodifikacija bi pridonijela većoj pravnoj sigurnosti, budući da je svrha postojanja privremene sudske zaštite od iznimne važnosti za djelotvornost kasnije presude o glavnoj stvari, a time i za jedinstvenu te pravilnu primjenu prava EU u svim državama članicama.

---

¹⁴⁵ Predmet C-213/89 *Factortame* (n.2).

¹⁴⁶ Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 *Zuckerfabrik* (n.4).

¹⁴⁷ Predmet C-465/93 *Atlanta* (n.5).

¹⁴⁸ Predmet C-68/95 *Port* (n.6).

¹⁴⁹ Papadias L.: *Interim Protection under Community Law before the National Courts. The Right to a Judge with Jurisdiction to Grant Interim Relief* (n.80).

8. LITERATURA

KNJIGE:

Ćapeta, T., Sudovi Europske unije: nacionalni sudovi kao europski sudovi, Institut za međunarodne odnose, 2002

Wyatt and Dashwood, European Union Law, London, Sweet & Maxwell, 2006.

ČLANCI

Accetto M. i Zleptnig S., The Principle of Effectiveness: Rethinking Its Role in Community Law, European Public Law, Volume II, Issue 3

Bebr G., 'Cases C-465 and 466/93, Atlanta Fruchthandelsgesellschaft and Others v. Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft, Judgments of the Court of Justice of 9 November 1995.' (1996) 33 Common Market Law Review

Papadias L.: Interim Protection under Community Law before the National Courts. The Right to a Judge with Jurisdiction to Grant Interim Relief, Legal Issues of European Integration 1994/2

Sergio Ariel Apter, Interim Measures in EC Law: Towards a Complete and Autonomous System of Provisional Judicial Protection before National Courts?, vol 7.2 ELECTRONIC JOURNAL OF COMPARATIVE LAW, (June 2003), <<http://www.ejcl.org/72/art72-1.html>> ,

PRESUDE EUROPSKOG SUDA

C-26/62 NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration, (1963) ECR 1

13/68 SpA Salgoil v Italian Ministry of Foreign Trade, Rome, ECR 00453

C-33/76 Rewe Zentralfinanz v Landwirtschaftskammer Für das Saarland, (1976) ECR 1989

Predmet 45/76 Comet BV, Produktschap voor Siergewassen (1976) ECR 2043

C-107/76 Hoffmann-La Roche AG v Centrafarm Vertriebsgesellschaft Pharmazeutischer Erzeugnisse mbH (1977) ECR 00957

106/77 Simmentahl II, (1978) ECR 62.9

C-101/78 Granaria BV v. Hoofdproduktschap voor Akkerbouwproducten, (1979) ECR 623

C-826/79 Amministrazione delle finanze dello Stato v Sas Mediterranea importazione, rappresentanze, esportazione, commercio (MIRECO), (1980) ECR 02559

222/84 Marguerite Johnston v Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary, (1986) ECR 01651

C-310/85R Deufil GmbH & Co. KG v Commission of the European Communities (1986) ECR 00537

C-314/85 Foto-Frost v Hauptzollamt Lübeck-Ost (1987) ECR 4199

C-152/88R Sofrimport SARL v Commission of the European Communities (1988) ECR 02931

C-217/88 Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany (1990) ECR I-02879

C-213/89 The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd and others, (1990) ECR I-02433

Spojeni predmeti C-143/88 i C-92/89 Zuckerfabrik Süderdithmarschen AG v Hauptzollamt Itzehoe and Zuckerfabrik Soest GmbH v Hauptzollamt Paderborn, (1991) ECR I-415

T-543/93 Gestevisión Telecinco SA v Commission of the European Communities (1993) ECR II-01409

C-312/93 Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS v Belgian State, (1995) ECR I-04599

Predmet C-412/93 Société d'Importation Edouard Leclerc-Siplec v TF1 Publicité SA and M6 Publicité SA (1995) ECR I-00179

C-465/93 Atlanta Fruchthandelsgesellschaft mbH and others v Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft, (1995) ECR I-3761

Predmet C-466/93 Atlanta Fruchthandelsgesellschaft mbH and others v Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft (1995) ECR I-03799

C-68/95 T. Port GmbH & Co. KG v Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung, (1996) ECR I-06065

C-14/96 Criminal proceedings against Paul Denuit (1997) ECR I-02785

C-326/96 B.S. Levez v T.H. Jennings (Harlow Pools) Ltd, (1998) ECR I-7835

C-186/01 R Alexander Dory v Bundesrepublik Deutschland, (2001) ECR I-07823

Predmet 316/04 R Wam SpA v Commission of the European Communities (2004) ECR 03917

C-232/05 Commission of the European Communities v French Republic (2006) ECR I-10071

C-63/08 Virginie Pontin v T-Comalux SA, (2009) ECR I-10467

C-118/08 Transportes Urbanos y Servicios Generales SAL v Administración del Estado, (2010) ECR 000

C-568/08 Combinatie Spijker Infrabouw-De Jonge Konstruktie and Others v Provincie Drenthe, (2010) ECR 0000

MIŠLJENJA NEZAVISNIH ODVJETNIKA

Mišljenje nezavisnog odvjetnika Tesauro u predmetu C-213/89 The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd and others, (1990) ECR I-02433

Mišljenje nezavisnog odvjetnika Lenz u spojenim predmetima C-143/88 i C-92/89 Zuckerfabrik Süderdithmarschen AG v Hauptzollamt Itzehoe and Zuckerfabrik Soest GmbH v Hauptzollamt Paderborn, (1991) ECR I-415

Mišljenje nezavisnog odvjetnika Elmera u predmetu C-465/93 Atlanta Fruchthandels-gesellschaft mbH and others v Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft, (1995) ECR I-3761

Mišljenje nezavisnog odvjetnika Léger u predmetu C-453/00 Kühne & Heitz NV v Produktschap voor Pluimvee en Eieren (2004), ECR I-00837

Mišljenje nezavisnog odvjetnika Ruiz-Jarabo Colomer u predmetu C-232/05 Commission of the European Communities v French Republic (2006) ECR I-10071

PROPISI

Uredba Vijeća br. 337/79 od 5.2.1979., OJ L 54, str. 1-47

Uredba Vijeća br. 1914/87 od 2.7.1987., OJ L 183, str. 5-6

Direktiva Vijeća br. 89/665 od 30.12.1989., OJ L 395 str. 33–35

Uredba Vijeća br. 1766/92 od 30.6.1992., OJ L 181 str. 23-39

Uredba Vijeća br. 404/93 od 13.2.1993., OJ L 47, str. 1-11

Uredba Vijeća br. 659/1999 od 22.3.1999., OJ L 83 str. 1-9

Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća br. 2010/13 od 10.3.2010., OJ L 95,
str. 1-24